

Vai esam gatavi, vēlot prezidentu, būt tauta?

Viktors AVOTIŅŠ

Atklāti sakot, man spēlēšanās ar pilnvaru palielināšanu vai samazināšanu varas augstākajos varas līmeņos bez principiāla, kompleksa varas kvalitātes, pārvaldes novērtējuma liekas vien amizieris ar sabiedrību, nopietnu pārmaiņu šķietamības radīšana.

Tāpēc par Saeimas darba grupas Valsts prezidenta pilnvaru iespējamai paplašināšanai un ievēlēšanas kārtības izvērtēšanai 26. aprīlī noslēgtās divu gadu darbības rezultātu – atzinumu, kurš piedāvā apsvērt Valsts prezidenta ievēlēšanas procedūras maiņu, priecāšos tikai tad, kad redzēšu, cik objektīvs un adekvāts atzinumā piedāvātajam ir politiskā režīma un politiskās nācības kvalitātes novērtējums. Pagaidām neredzu iemeslu uzskatīt, ka visas tautas vai elektoru kolēģijas (100 Saeimas plus 100 delegēti pašvaldību deputāti) vēlēts Valsts prezidents, kurš turklāt, iespējams, saņems papildu pilnvaras izvirzīt ne tikai Ministru prezidenta un Nacionālo Bruņoto spēku komandiera, bet arī valsts kontroliera, tiesībsarga, Latvijas Bankas prezidenta un KNAB vadītāja amata kandidatūras, principiāli mainīs valsts varas kvalitāti uz labu. Lai tas tā notiktu, manuprāt, ir jābūt gribai veikt sistēmisku varas (visu līmeņu), politiskā režīma, valsts pārvaldes reformu. Un tad šajā kontekstā pārlūkot arī Valsts prezidenta pilnvaras. Nevis tik vien kā piedāvāt dekoratīvas (manuprāt) manipulācijas ar vienu no augstākās valsts varas ešeloniem.

Pagaidām uzskatu darba grupas secinājumus vien par pieņemumiem. Nevis argumentiem.

Un, ja jau tiek konstatēts, ka «Valsts prezidenta pilnvaru noregulējums Satversmē ir adekvāts tajā noteiktajai valsts iekārtai – parlamentārajai demokrātijai», vai tiešām Valsts prezidenta esošais statuss ir tas galvenais iemesls, kurš traucē, piemēram, Saeimai pieņemt kvalitatīvus likumus? Es tā saku, pārskatījis vairāku Valsts prezidentu Saeimai adresētos atsevišķiem likumiem vai likumdošanai kopumā vēltitos vēstījumus (piemēram, Raimonda Vējoņa piedāvājumu neiesniegt trešajam la-

cija» un ka viņam ir «tradicionāli lielāka uzticība tautas acīs» nekā Saeimai un politiķiem. Bet es savā prātā šo uzticību politiķiem nevaru nesaistīt ar pašas politiskās nācības (vēlētāju) kvalitāti. Tāpēc man ir svarīgāk, lai arī Valsts prezidents tiktu vairāk profesionalizēts nekā «sakralizēts». Man šķiet, ka izvairīšanās no «sakralizācijas» līdzētu nenonākt līdz tam, kas tautas vēlētā prezidentu gadījumā vērojams, piemēram, Čehijā – nesaikājam starp prezidentu un parlamentu. Vārdu sakot – man pietrūkst profesionālas (!) darba grupas motivācijas, lai skaidri ziņotu, ko tā vairāk gribējusi – «ikonizēt» Valsts prezidenta institūtu vai lietīšķot to.

Jā, varbūt, ja augstākās amatpersonas izvēlēties Valsts prezidents, izvēles process būs mazāk politizēts un partijiskots. Bet varbūt, ja tiks pieņemts ierosinājums, ka Valsts prezidents var atlaist Saeimu bez bažām nesekmīgas atļaušanas gadījumā zaudēt pats savu amatu, mūs gaida periodiskas populistiskas atrakcijas ar nosaukumu «Saeimas atļaišana»? Kas pasargās mūs no ākstībām politikā?

Tajā pašā laikā es uzskatu Saeimas darba grupas veikumu par atzīstamu un visnotaļ uzteicamu. Un – ne tikai tāpēc, ka rosināts tiesiski, likumdošanas līmenī sakārtot vairākas svarīgas ar prezidenta institūtu un likumdevēju saistītas lietas (drošības, kara situācijas; impīčments; prombūtne; aizvietošana; Saeimas prezidija uzbūve...), sistēmiski apkopot prezidenta funkcijas Satversmē. Kopumā. Tāpēc, ka darba grupa ir apkopojusi un vērtējusi tos ar prezidenta institūtu saistītos piedāvājumus, kurus partijas vai citas organizācijas līdz šim paudušas fragmentāri (lai arī pašlaik – visai periodiski). Tātad – ir pamats daudz kvalitatīvākai turpmākai rīcībai. ■

Kas pasargās mūs no ākstībām politikā?

sijumam konceptuālus priekšlikumus, domas par likumu izskatīšanas steidzamības neadekvātu noteikšanu, izmaiņām politisko partiju finansēšanas sistēmā, sabiedrības saliedēšanu, par kvalitatīvu diskusiju nepieciešamību atsevišķās lietās – kaut vai saistībā ar piederību latviešu nācijai, arī – pilsonību nepilsoņu bērniem...). Kas traucē operatīvi lemt par to šodien? Prezidenta pilnvaru trūkums? «Man šķiet kvalitatīvākus likumus...» (R. Vējonis, *Diena*, 17.11.2016.). Tātad – zema politiskās kultūras līmenis Latvijā man liek domāt, vai tautas vēlētā Valsts prezidentu, kurš var ietekmēt parlamentu tikai lūgdams, Saeima ņems vairāk galvā? Šaubos.

Jā, atzinuma autori uzskata, ka Valsts prezidentam mūsu iekārtā ir «valsts varu līdzsvarojošā funk-